

(ੳ) ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ (ਅ) ਸਰਕਾਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ (ੲ) ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ
(ਸ) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

ਭਾਗ - (ਅ)

2. ਹਰੇਕ ਵਸਤੂ ਨਿਸ਼ਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਕ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ । (12 x 1= 12)

ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ -

- I. _____ ਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ ।
- II. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 16ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ _____ ਕਾਲ ਸੀ ।
- III. 1722 ਈ. ਵਿੱਚ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ _____ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ।
- IV. ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ _____ ਸਨ ।

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ -

- V. ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪਲਾਸੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਨਵਾਬ ਮੀਰ ਜਾਫਰ ਸੀ । ()
- VI. ਵੋਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ । ()
- VII. ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਰਾਬਰ ਹਾਂ । ()
- VIII. ਕੋਲਾ ਅਤੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਸਾਧਨ ਹਨ । ()

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਇੱਕ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਦਿਓ-

- IX. ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨ ਸਾਨੂੰ ਕੌਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ?
- X. ਪਾਣੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੋਮਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ ।
- XI. ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਕੀ ਹੈ ?
- XII. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਕਿਸਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ?

ਭਾਗ - ੲ

3. ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ । ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 30-50 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ -

(6 x 2= 12 ਅੰਕ)

- I. ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸਾਂਭ -ਸੰਭਾਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ?
- II. ਭੁਚਾਲ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- III. ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਘੂ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਪਤਨ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਣ ਲਿਖੋ ।

- IV. ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਨੇ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਿਉਂ ਬਣਾਇਆ ?
- V. ਸੰਸਦ ਦੇ ਸ਼ਬਦੀ ਅਰਥ ਲਿਖੋ ।
- VI. ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਭਾਗ - ਸ

4. ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 80-100 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 5 ਅੰਕ ਹਨ ।- (4 x 5= 20 ਅੰਕ)

- I. ਪੱਤਝੜ ਜੰਗਲਾਂ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ । ਜਾਂ
ਬਾਕਸਾਈਟ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ ।
- II. ਲੈਪਸ ਦੀ ਨੀਤੀ ਕੀ ਸੀ ? ਜਾਂ
ਪੱਛਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਿਖੋ ।
- III. ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਾਈਕਾਟ ਅੰਦੋਲਨ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਜਾਂ
ਭਾਰਤ ਛੱਡੋ ਅੰਦੋਲਨ ਕੀ ਹੈ ?
- IV. ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਬਣਤਰ ਲਿਖੋ । ਜਾਂ
ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਕੀ ਹੈ ? ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਹੈ ?

ਭਾਗ - ਹ

5. ਪੈਰ੍ਹ ਪੜਨ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ - (5 x 2= 10 ਅੰਕ)

ਜੰਗਲ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਹਨ । ਇਹ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਆਵਾਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਰੱਖ- ਰਖਾਅ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜਲਵਾਯੂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਪੌਦਿਆਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ । ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਲੁਪਤ ਹੋਣ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾਂ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਹਨ । ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ , ਭੋਂ ਖੁਰਣ , ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਅੱਗ , ਸੁਨਾਮੀ , ਜਮੀਨ ਦ ਖਿਸਕਣਾ ਆਦਿ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਰਕ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖਾਸ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗਿਰਾਵਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੰਭਾਂ , ਚਮੜੀ , ਨਹੁੰ ਅਤੇ ਸਿੰਗਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸ਼ੌਂਕ ਵਜੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਪਾਰ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ੇਰ , ਹਾਥੀ, ਰਿੱਛ, ਕਾਲਾ ਹਿਰਨ , ਮਗਰਮੱਛ, ਬਰਫੀਲਾ ਚੀਤਾ , ਸੁਤਰਮੁਰਗ ਅਤੇ ਮੋਰ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਧਾ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

- I. ਜੰਗਲ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੀਮਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹਨ ?
- II. ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ?
- III. ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹਨ ?

- IV.** ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ?
- V.** ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਭਾਗ - ਕ

- 6. ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਸ ਸਥਾਨ ਦਰਸਾਓ - (10 x 1 =10)**
- I.** ਜਲੌਢੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਖੇਤਰ
 - II.** ਕਾਲੀ ਮਿੱਟੀ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਰਾਜ
 - III.** ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ
 - IV.** ਕੱਚੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਖੇਤਰ
 - V.** ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਸੈਦਾਨ
 - VI.** ਸੋਨਾ ਉਤਪਾਦਕ ਖੇਤਰ
 - VII.** ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਖੇਤਰ
 - VIII.** ਚਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਰਾਜ
 - IX.** ਕਣਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਰਾਜ
 - X.** ਕਪਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਰਾਜ
 - XI.** 1857 ਈ. ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਇੱਕ ਸਥਾਨ
 - XII.** ਮੁੰਬਈ
 - XIII.** ਚੋਨਈ
 - XIV.** ਕਲਕੱਤਾ
 - XV.** ਦਿੱਲੀ